

No 369 - App XIV

14

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
VINDICIAS VIRGINVM
 QVAE
EX VTERI VITIO SVB CONTVMELIA
QVIDEM, SED MAXIMA INNOCENTIA
AEGROTANT
IN TABVLA EXHIBENS.

QVAM
 AVSPICE DEO PROPITIO
 AVCTORITATE GRATIOSI ORDINIS MEDICI
 PRAESIDE
 VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
FRID. CHRISTIANO IVNCKERO
 PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE HVIVSQUE
 PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII AC ORPHA-
 NOTROPHEI HALENSIS MEDICO CONSTITVTO
 IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS
 SVMMISQUE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 MORE MAIORVM RITE OBTINENDIS

AD DIEM . . . OCTOBR. MDCCLXI.

BENEVOLO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

A V C T O R

CHRISTIAN. FRIDERIC. SCHELLHAMMERVS.
 DVBENENSIS MISNICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 LITTERIS HILLIGERIANIS.

Palmer

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten signature or mark in the bottom left corner.

Virgines a me vindicatum iri, *res videri* posset *superuacanea*. At vero quum **virginum** praecipuos ob morbos, in quos prae iuuenibus solent implicari, sine mora **innocentiae** saepe **ieiunis** argumentis audacter detrahatur, *famae autem damna in sexu elegantiori maiora sint, quam quae aestimari queant, ac nulli non virgini vel innocentissimae accidere possit fraude aliorum falsa crepantium ac vulgantium, ut sinistro rumore laboret, adeo, ut iudicis saepenumero et medici arbitri tam priuatim; quam publice requirantur officia; et aequum, opinor, erit, quod meditor, dissertatione hac auspicali saltem tentasse, et necessarium publice declarasse.*

^α Ἄγευ προοιμίῃ igitur, ut *Areopagitarum* verbo utar, utile hoc institutum aggrediar. Sed vero quum omnia in tabula sim adumbraturus, et lineae tantum hic deprehendantur positae, nolis, quaeso, *Lector* beneuole, amplam splendidamque tibi spondere tractationem, aliis istam relinquam uberio-rem. Interea intra praetextam a) me continebo, ubique sermonem stolatum euitare enixe annisurus, quamuis *CELSVS* pudorem, dicat, et artis praecepta seruare simul, difficile non modo est, sed etiam impossibile b). Quodsi quandoque tamen fieri aliter non poterit, quin verbo utar liberaliori, honorem aurium et ... odestiae causam liceat praefari c). Fiant modo, quae instituo, feliciter omnia et fructuose.

a) Sicuti Romanis mos erat, toga praetexta induere pueros, ut ex purpurae rubore ingenuitatis pudore tegerentur. *MACROBIUS Saturn. VI.*

b) *Libr. VI. de re medic. cap. XVIII.*

c) *CICERO epist. ad diuersos lib. VIII. epist. XXII. Amo ueracundiam. - - Si dicimus de Aurelia aliquid aut Lollia, bonos praefandus est. vid. et SENECA L. I. conf. 2.*

§. I.

*D*e virginum innocentia vindicanda igitur omnis nostra quum sit futura dissertatio, requiritur a nobis, vt, quaenam sit *virgo*, plane significemus. Mihi ergo, dicitur *virgo* illa, quae signa castitatis vsque ad matrimonium ineundum, in quantum fieri potest, conseruat et est nullum corpore passa virum d).

§. II.

Peculiare autem et *certum* quodnam *virginitati* *tempus* sit tribuendum, aut quo *aetatis anno* inchoanda sit ista, longum disquirere, hic nihil attinet. Et puellae sunt virgines, de his tamen, quum sint necdum matu-
rae venerisque ignarae, et sub specialiori parentum de-
gant custodia, nulla instituitur sermo, sed de illis tan-
tum, quae plenis adoleuere annis, toroque, quamuis
mensis necdum expertae, iam sunt vicinae. Harum
quidem omnium vindicias in me non receperim, ad
vnam omnes tamen nec damnauerim. Rara olim Ro-
mae in virginibus erat virtus, quae res *IUVENALI* sa-
tyram sextam expressit, visaque ei res sacrificio et sol-
lemni gratulatione digna, si cui matrona pudici, vt ipse
loquitur, capitis obtigerit. Sic *Aurelia* et *Lollia* inter
Romanas erant pessimae *meretrices*, et patrum memo-
ria *CVIACII* olim quaedam filia *capitis* erat maxime
impudici; et sic reperiuntur istis similes et nostro tem-
pore, quarum *αφροδιτι ζεν*, imo *καπερον* est proprium,
quibus pudor et castitas tam mentis, quam corporis est ve-
luti vestis, quanto obsoletior est, tanto incuriosius habe-

A 3

- 117

d) OVIDIVS V. Fastor.

6 DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

ur e). Ergone autem ad vnam omnes in hac versantur culpa? Itaque *Ovidiani* carminis nos hac in re meminisse decet:

*Parcite paucarum crimen diffundere in omnes,
Spectetur meritis quaeque puella suis.*

Agedum igitur inquiramus, quinam sint casus, in quibus vel castissimae et honestissimae *virgines veneris suspicionem* aliis mouere possint, et quale sit *innocentiae praesidium*, videamus.

§. III.

De HERAISCO, *Aegyptio*, philosopho, memoriae veteres prodiderunt, illum potuisse mulierem prostituta pudicitiae ab illibata virgine facillime dignoscere; illa enim verba faciente continuo ipsi caput indoluit, quia putabatur aliquid in natura philosophi HERAISCI a corporis abhorrens inquinamenti f). Sed quotusquisque est, qui de se tale quid possit praedicare et expectare? Qui non cognoscitur ex se, cognoscitur ex sociis; sic quae *virgo* non cognoscitur *per se*, cognoscitur *ex signis*. Varia nimirum *Virginitatis illaesae signa* habemus consignata, quibus illa cognoscenda sit et diiudicanda. Quam fallax autem fuit HERAISCI experimentum, tam *fallax* etiam *ex signis* est *virginitatis exploratio*. Hoc igitur vt clarissime dispalescat, et quam magna opus sit arbitro medico *in virginitate exploranda, declaranda et accusanda circumscriptio*, liceat statim in-

eunte

e) APVLEIVS I. apol.

f) ὅτι ἐνῆν τῇ τε Η'ραίσκῳ τῷ φιλοσόφῳ φύσει καὶ τι μολυσμῶς τῆς γενέσεως ἀναρρέμενον. Damascius apud Photium pag. 688. vid. et Suida in voce διαγνώμων Ἐ' Η'ραίσκῳ.

eunte dissertatione *de duplici tantum virginitatis signo* quaedam in medium proferre, simulque significare, quam variae esse possint *causae*, ob quas virginibus, tametsi hoc vel illo, vulgari ceteroquin *virginitatis physicae signo* omnino careant, *integritas sit vindicanda.*

§. IV.

Vulgaris rhytmus, qui in proverbum quasi abiit: *Est magnum crimen percurrere virginum hymen*, liquido perhibet, *hymena g) praesentem atque integram saluae virginitatis signum certum esse creditum.* Attamen inter auctores anatomicos atque eos, qui *de virginitatis signis* dedita opera separatim memoriae prodiderunt, *duplex est sententia*, dari *hymena* aiunt alii, alii vero plane illum negant h). Dari qui negant, euincere student, membranam talem in virginibus quibusdam deprehensam, esse *praeternaturalem*, qualis in *atretis* occurrat, adeoque *monstrosis* potius *concrementis* annumerandam. Dari vero qui aiunt, experientiae anatomicae exempla tam *infantum*, quam *natu maiorum* afferunt *exempla*, esseque *membranam*, afferunt, *in natura muliebri sub nymphis ante cervicem uteri semilunarem vel perfecte circularem*, superiori parte foraminulo quodam rotundo vel ovali *vesicam* versus eum praecipue in *finem praeditam*, ut *menses olim exinde permeare queant*; diversa tamen *substantia constructam i)*, in his virginibus *subtilem esse ac tenuem*, adeoque *facili negotio laedendam et rumpendam*, in aliis vero *tenacem et duram*, *venis in-*
ter-

g) ὁ ὑμῆν. Apud Suidam τὸ λεπτότατον δέρμα. vid. et Valesius. Latinis eugium dicitur. Laberius apud Nonium c. 2.

h) vid. Reies camp. Elys. quaeft. XXXVIII.

i) vid. Blegny Zodiac. gallic. a. 1679. April. obs. 10.

tertextam, et ideo non aequae facile, nisi vi adhibita, perdendam et disrumpendam, et certum virginittatis illaesae esse signum k).

§. V.

Quicquid autem horum fit, si adest in quibusdam virginibus tantum hymen, tunc a particulari non valeret consequentia, in primis quia testatur experientia, hymenis absen iam in adultioribus esse praesentia fere frequentiore. Itaque quando abest in nubilibus, profecto non illico laesam virginittatem, quid quaeris? quando adest in quibusdam, illius integritatem certo semper non probat, quippe quaedam, quibus integer mansit hymen, siue secundum naturam, siue praeter eandem illum tandem statuas, utique conceperunt l).

§. VI.

Ad alterum virginittatis signum quod attinet, ponitur illud in naturali quadam et essentiali muliebrum strictura et angustia tam labiorum, quam interiorum cunni partium, quae etiam in quibusdam eo intensior esse potest prae aliis, si tota corporis compages temperamenti indole est rigidior. Haec vero si abest, uti in multis id usu venire solet, certo quidem factam harum partium distensionem, ampliacionem, sed non ubique suspectam simul et lasciuam per coitum cum mare amissam integritatem, adeoque αἰτιαὶ τῆς ζώνης prodit inferendam; potest enim accidentalit esse, morboſa, acquisita, adeoque

k) Crf. Alberti iurispr. medic. Part. I. pag. 60. §. 3. et 13. et supplem. pag. 407. qui et auctorum ultro citroque rem componentium affert numerum. vid. et de Franckenau satyr. medic. satyr. I. pag. 15-17.

l) vid. de Franckenau satyr. medic. satyr. I. pag. 17-24.

que omnino *bonesta*. Et in eiusmodi honesta genitalium laxitate in desponsatis sub primo congressu illorum *cruentatio* non expectanda, adeoque nec ex eiusdem defectu *certum* veneris furtivae laesaeque virginitatis antea factae *signum* patet constituendum.

§. VII.

Et mille virgines credunt, se esse omni integritate ornatas, quum et pleraeque hymenis et genitalium stricturae plane sint ignarae. Equidem illis accedo, et cuius sponso, sponsam hac de re accusanti, non esse statim fidem statuo habendam. Fac, in omnibus virginibus esse hymena et naturalem quandam genitalium stricturam oportere, qua tandem ratione, quum multis variisque hae partes iniuriis et laesionibus sint obnoxiae, poterunt olim illarum integritatem sponso inclinaturum conseruare? Etenim facillime subtilis huiuscemodi rumpit membrana, varioque modo omni genitalium compagi accidere potest honesta laxitas et maxime infons. Non parum hic conferre potest ipse *in ressus*, quidni *curstiones*, *saltationes*, et quae sunt aliae huius census caussae. Ita aliae virgines honestissimae, quae praegressos ob morbos *emollientibus* frequenter *balneis*, *thermis* vsae sunt suasu medicorum, futuris maritis nec hymena, nec genitalium angustiam possunt praestare. Et nec istae quidem, quae post *mensium fluxum genitalia humectatione* semper *immoderata abluere* consueverunt. Apprime hanc rem casu peculiari illustrat beatus et olim noster ALBERTI m) hunc in modum: C

meri-
m) *vid. Iurispr. medic. P. I. pag. 74.*

merito nupserat; primo autem congressu quum iste in illius genitalibus deprendit flaccescientiam, amissae iam antea virginitatis ipsi mouit suspicionem. Suspicionem mariti, quam diserte postea multa cum indignatione obiecit, optime sibi conscia ferens patienter nulla ratione se purgare curauit. Tandem vero rixarum pertaesa rem parentibus aperuit, qui filiae maritum coram quidem de ipsius castitate erudiunt; sed quum non frugi esset, res defertur ad iudices et medicos arbitros. Insons autem declarata veneris furtiuae suspitione plane exsoluitur. *Innocentiae praesidium* erat praeter *vitam ante actam castam*, et *temperamentum laxius et succulentius, phlegmatico-sanguineum*, quod in professione, cui diligens parentum voluntate interfuit, frequentius medio corpore, nudis pedibus modo in *calida*, modo in *frigida aqua consistens* collaborauit. Ideo *genitalium laxitas crebriori aquae admissiioni* adscripta et *honeste acquisita* est habita. Quid non hic turbat *nimius mensium fluxus* ipse, in primis *acrior, fluor albus* vel in puellis obuius, in virginibus *chronicus* non adeo infrequens et *malignitatis speciem* non raro prae se ferens, vt adeo vel in his sat caussae occurrat, quam ob rem *hymen rumpi et muliebria laxari* queant. Et quae non iniuriae fieri possunt genitalibus *cacochymia, cachexia* et ipsis genitalium affectibus, *ulceribus acris*, adeo vt saepe manu chirurgica opus sit ad *turundas* et *iniectiones* applicandas. Et talia mala his partibus accidere possunt *lapsu*, quo in pratis aliisque in locis muliebria possunt multa ingredi, intrudi ad laesiones grauiores inferendas. Et quid dicam de *virginum molis*, quarum exclusione et *haemorrhagia socia* fieri aliter non potest, quin hymen, si adest, rum-

47 293 9 abum 1717

rumpat omnesque partes mirum laxae reddantur. Vnicum tantum, quum infra de illis explicatius sim dicturus, afferre liceat exemplum. *Doctor WOLFFIUS Dresdensis*, in *ephemeridibus N. C. Büchnerianis* refert de virgine casta, quae singulis mensibus sub catameniis molas pugni magnitudine exclusit. Post initum autem matrimonium primo mense grauida facta est, et molarum excretio cessauit, ac consueto tempore peperit filium. Dic quaeso, qua tandem ratione maritus in hac hymena et genitalium arcturam potuerit postulare?

§. VIII.

Expendamus ergo, quoad eius fieri potest, breuiter, quinam eiusmodi sint potissimum morbi, quorum indole aliis, pleraque ex opinione et suspitione aestimantibus, innocentes solent integritatis laesae dare suspitionem. Sexus sequioris genitalia secundum naturam ita sunt constituta, vt in eorundem interioribus, in vtero ipso, in vagina, tunica eius glandulosa semper colligatur aduecta quaedam materia lubrica, mucosa, et per glandulas ibidem ad partium harum non exiguum fecernatur commodum; etenim haec si deficeret, partes fierent nimis aridae aliaque varia ipsis acciderent incommoda. Si vero vterum vniuersum, cuius structuram anatomicam dedita opera hic pono praecognitam, mente recolimus, eiusdemque numerosam vasorum copiam, arterias et venas spermaticas ouaria contingentes ac in fundum ipsius copiosissimis, per anastomoses inter se vnitis, ramificationibus euntes ramos arteriae et venae hypogastricae ad medium vterum et infimum, nec non ad vaginam permeantes reputamus,

vasorum peculiarem omnino, vti ipsius vteri, structuram deprehendimus atque artificiosissimam. At vero quum vterus certo tempore hæmorrhagiæ naturali sit destinatus, et sanguis in illum e diversis locis influat, vasa autem ipsius sanguifera per ejusdem corpus disseminata mirum in modum incuruato flexu & anfractuoso discurrant ac coëant, dilucide patet, tardius utique sanguinem progredi, facile eundem ibi cumulari, et hinc aequalem fibrarum vteri constrictionem et remissionem inde laedi ac debilitari, quia per circumflexa vasa sanguinis aliorumque humorum cursus lentiolem quoque per venas, valvulis, si a paucis spermaticarum discesseris, destitutas reddit regressum. Itaque facili utique negotio fieri potest, vt non solum stagnationes et infarctus in vtero oriantur, sed et a vitiosis humoribus deinceps ipse laedatur vterus. Quod si vero ob humorum copiam ac eorumdem aliquod vitium aut partium abdominalium et vterinarum laesionem qualemcunque scirrhosam, vlcerosam, congestio fit huc largior eaque stabilis; secretio etiam materiae mucosæ oritur solito copiosior: hinc aequilibrio remissionis et constrictionis sublato in fibris vterinis, larga per genitalia praeter ordinem naturae consuetum consequi potest excretio; quum enim vasa congestos non capiant et seruare possint humores, fieri aliter non potest, quin humores serosi et mucosi copiose congesti, ob lentum sanguinis progressum, per orificia vteri et lacunas et foueas vaginae, quarum plures sunt in tota ejus substantia, exitum sibi parent atque etiam actu effluant. Hinc perspicitur, per
antea

antea posita fieri posse, vt virginibus aequae ac maritatis feri et muci ex vtero ejusque vagina aliquando eueniat profluvium. Magna copia et saepenumero aut continuo si eiusmodi contingit effluxus, non finem tantum naturae ordinarium tollit, sed vires quoque, functiones naturales destruit, obestque sanitati, adeoque fit morbosa excretio, appellaturque in scholis nostris FLVOR ALBVS, et quidem BENIGNVS, quia a longe aliis causis, quam a veneris contagio intra corpus inuecto, exoritur. Et quamvis ratione curationis, de qua tamen hac dissertatione agere non est animus, interdum fit malignus, et maligno non raro, in primis ille absterforius, fiat malignior, ob receptam technologiam nomine tamen erit benignus, more autem malignus citra labem veneream. (n) Quae momenta si capitulatim et strictim colligamus, est FLVOR ALBVS BENIGNVS materiae mucido-serosae magis minusue corruptae excretio. per vaginam vteri ob specialem et stabilem saepe ad partes glandulosas congestionem tonumque earumdem inde nimium relaxatum contingens.

§. IX.

Huic fluori quidem benigno *aetas* vt plurimum *consistens* est obnoxia, ita vt pauciores huius aetatis feminae sint excipiendae, quae non aliquando illum experiantur, maxime hystericae et mensium ataxiis obnoxiae, illorum cessationi proximae, aut tempus eorumdem

B 3

dem

n) vid. GEORG. HENRIC. STAMMLERI dissert. sub praesidio b. Illustr. JUNCKERI ventilat: de fluore albo, titulo quidem et ortu benigno, curatione autem saepius maligno.

pem iam egressae, et finis mensium saepe initium et hu-
ius mali. Imo quaedam feminae nec graviditatis et pu-
erperii tempore ab illo sunt immunes. Licet autem
plures rationes sint et circumstantiae, ob quas feminae
et viduae malo huic subiiciantur, teste tamen experien-
tia et *castae virgines* eo saepius tempore, quo *menstruis*
sunt *proximae*, aut quo illa euenire deberent, *decimo*
tertio vel *quarto aetatis anno*, solent *albo fluore laborare*.

(o) Sunt plerumque illae, quarum habitus corporis,

- et
o) Interea tamen et *haec* supra posita *aetate* adhuc *iuniores*, id
quod HIPPOCRATES suo tempore L. II, *de morbis mulierum*
iam annotavit, non sunt excludendae. Reperiuntur etiam
apud recentiores eiusmodi observationes, licet non adeo fre-
quenter, de *puellis* et *inuenculis* *vix sex, septem octove an-*
nos, vel adhuc *infra natis*, quae hunc fluorem sunt perpe-
sae. Vid. HOECHSTETERVS in obs. Decad. III. obs. I. pag.
294. additque, *Augustae Vindelicorum puellis esse familiarem*
hunc fluorem. RODERICVS A CASTRO L. I. *de morbis muli-*
erum. Cap. XIII. ACT. HAFEN. Vol. I. obs. 83. EPHEM.
N. C. cent. I. append. pag. 202. DETHARDING ET DOLAEVS,
ille in M. N. C. append. cent. I. et II. pag. 193. hic vero en-
cyclopaed. medic. L. V. cap. III. pag. 889. hunc fluorem *in*
puellis praeter aetatis rationem contingentem declarant, esse
speciem coryzae uterinae, voluntque, ipsum cum illo, qui
in adultioribus occurrat, non esse comparandum. At in his
plerumque *vitium abdominis* quaecunque, e. gr. *mesaraicum*,
significat, adeoque est *abstersorius fluxus*. Interdum vero
sunt, quae ex *impuro coitu* natae vel a *suspecta nutrice* sunt
laetatae. vid. FERNELIVS, L. VI. *patholog.* cap. XVI. *de*
partium morbis et symptomatibus. PECHLINVS L. I. obs. 34.
item M. N. C. Decad. I. a. 8. obs. 25. a. II et X, obs. 28.
Decad. III, a. 7 et 8. obs. 140.

et nervis et fibris minus solidis, sed laxioribus, atque humoribus impuris et serosioribus abundantibus est instructus.

§. X.

Dolenda profecto sunt virginum fata vel ob hunc morbum; non leues enim castis virginibus olim factae sunt iniuriae. In vulgo quidem numquam est quicquam modicum, multa apud illum valent sine ratione: sed viro bono, prudenti medico artisque perito et exercitato nihil esse cum salua vulgi oporteret. Sed tamen non defuere vel ipsi medici, qui *fluorem album in nulla virgine*, quae ad maturitatem peruenit, locum habere statuerunt *citra veneris contagium*, inter quos facile princeps fuit MONTANVS, (p) utpote qui sua, qua erat, auctoritate non iis solum, qui coram in scholis ipsi dabant operam, sed et aliis, qui aliunde ab ipso discabant, maxime hac in re obtulit; ideo non adhibebant in observando iudicium ipsius discipuli, sed id tantum habebant ratum, quod a MONTANO, quem vnicuique probabant, iudicatum et audiuerant et legerant. Tantum apud illos opinio praeiudicata poterat, ut etiam sine ratione valeret illis auctoritas MONTANI, atque illud, quod.

p) IO. BAPTISTA MONTANVS, Veronensis, philosophus et medicus in Patauina academia, suo tempore clarissimus. Mortuus die 10 Aprilis exeunte in patria. Veronae tantae auctoritatis erat, ut in eum GALENI animam transuolasse paene creditum fuerit. vid. THUANVS L. VIII. Interim de ipsius laudibus legatur CRATO apud SCHVLTZIUM epist. medic. 101.

quod de PYTHAGORAEIS refert acceptum CICERO, (q) verum etiam de ipsis esset, si quid affirmabant in disputando, quum ex illis quaereretur, quare ita esset, respondere solebant: IPSE dixit; IPSE autem erat MONTANVS. Et quum experientia hac in re alia omnia edocuit, iure in MONTANI sententiam HOECHSTETERVS l. c. et RODERICVS A CASTRO c. l. sunt inuerti, additque hic, *se in Hispania et Germania curasse honestissimas ac famae integerrimae virgines, quibus per triennium hic fluxus molestus fuit, priusquam menses rubri prorupere.* Et quasi vero virgines omnes omnino pari modo, vt meretrices, et non longe dissimiliter hoc morbo aegrotarent.

§. XI.

Et omnino castae virgines prae meretricibus longe dissimiliter albo fluore laborant. Etenim huius mali sedes est uterus cum partibus connexis, et ex vteri fabrica anatomica et vasorum structura clarissime patet, per eadem vasa, vias et poros materiae mucidae fluxum contingere, a quibus ipse fertur sanguis menstruus; et deinceps constat, e pathologia, causam proximam fluoris albi benigni, vt supra iam significauimus, recte in speciali humorum ad uterum congestione ac tono fibrarum et vasorum genitalium inde detecto, ac circuitu sanguinis per vasa facto impeditiori, quo serum et mucus ab ipso seiungitur, esse ponendam. Et quum id fiat ob duplicem potissimum causam, aut ob mensium emanationem, difficilem perruptionem, non legitimum nec satis ordinatum

q) Libr. I. de natura deor. cap. V. pag. m. XI.

tum eorundem fluxum, obstructionem, ad quantitatem simplicem siue spissam imminuendam et corrigendam, aut ob vitium viscerum abdominalium, vteri, quaecumque, ad vitiosam hanc qualitatem vel scirrhosam vel ulcerosam abstergendam, imo interdum ob vtramque, est sane perspicuum, nullam idoneam adesse rationem, cur virgines castae, quum aequae ut feminae sint formatae, et praeter graviditatem, gestationem et puerperium pari modo possint aegotare, hoc molesto morbo sine veneris contumelia non afficiantur, id quod *phlegmaticae* et *chloroticae* optime contestantur. *Virgines* quidem non adeo frequenter, quam *maritatae* fluore albo laborant; saepius tamen, quam in medici veniat notitiam, eundem ipsis accidere, profecto experiremur, nisi pudor intempestivus aliaeque rationes nonnullas a confessione retinerent: siquidem prae illo pudore vel de aliis genitalium malis, quae tam ab ataxiis mensium, quam ab ipso fluore albo, in primis chronico et habituali, sunt inuecta, suo periculo et detrimento medicos solent celare. Etenim quando in virginibus fluxus menstruus difficulter perripit, aut tandem perruptus recto ordine decenti quantitate non semper procedit, omnino sanitas illarum vacillat, vasa vterina per congestiones nimias atque etiam impuris, corruptis ob stagnationes complentur humoribus; hinc *cachexiae vterinae* adest *initium*, et facilis via, vti ad varia alia *hysterica mala*, ita quoque datur *ad fluorem album*, in primis si accedunt *causae mediatae remotiores*, quae, posita causa proxima, humores vel magis adaugent, vel reddunt multo simul vitiosiores.

C

§. XII.

uti antea per nares, ita iam per vaginae vterinae glandulas sibi paret exitum. Fieri illud, praeter alios observatores confirmat idem GOHLIVS exemplo puellae vndecim annorum, tenerae constitutionis, quae per quatuor annos continuo hoc fluore albo et non interrupto laboravit *e coryza habituali ad genitalia devoluta* r). Et haec res quoque non praetermittenda est in virginibus, fluore albo laborantibus, in quibus natura materiam peregrinam, impuram, vna cum mensibus excernere consuevit; etenim his obstructis non parum floris albi pertinaciae confert materia illa peregrina, quae per fluorem album, mensium iam vicarium, simul vacuatur. Equidem non sum in ea sententia, qui sanguini menstruo cum priscis quibusdam medicis generatim tribuam qualitatem venenatam, s) sed ut plurimum bonum esse statuo t). Interim nulla regula sine exceptione. Ita omnino, si dicendum, quod res est,

C 2

de-

r) vid. eius compendium praxeos clinicae, L. VI. cap. XXIV. de fluore albo, §. 2.

s) vt LUDOV. BONACIOLUS, *Ferrariensis*, tract. de foetus formatione; PARACELSVS de pestilit. tract. I. c. II. p. 351 *seqq.* edit. Argent. 1609. fol. it. de conserv. rerum natural. L. IV. pag. 889. ARNOLDVS de Villanova in breuiar. practic. T. I. L. III. pag. 571. edit. Basil. a 1535. fol. Mira quidem, sed fabulae.

t) Nutrices menstruatae infantibus mammas praebent sine detrimento. Testatur etiam sub graviditate foetus nutritio, et si quando est impurus sanguis, natura optima medicatrix, uti a malis praeservat, ita peculiari modo sanat. Sic etiam novit foetum a qualitate sanguinis vitiosa conservare et optimo nutrire, id enim si non esset, pauciores sani excluderentur infantes.

deprehendimus, in quibusdam virginibus, menstruum sanguinem non semper ab omni impuritate admixta esse vacuum, (u) et tunc veterum denominationem, die monatliche Reinigung, optime sibi vindicare. Sed non est sanguis sanus, prodit statum sanitatis laesum, et multae virgines, si hoc naturae beneficio non gauderent, aliis malis grauioribus eo citius fierent obnoxiae. Interim fluore albo adfectae prae reliquis grauius laborare solent. Et quum menstruatae odorem e faucibus per os et aliunde maxime ingratum spirent, fieri aliter non potest, quin sub fluore albo adhuc grauiorem spargant, siquidem materia excreta interdum ita est comparata, vt genitalia erosione et exulceratione laedat sine ullo veneris contagio. Maxima hinc cautione opus est, ne in infantes virgines iudicium praecipitemus et castas
non

u) conf. MVRALTO in M. N. C. Decad. II. a 7. obs. 107. pag. 171 et in scholio. Hinc symptomata et consecutaria alia mensium obstructorum non semper soli sanguini regurgitanti, sed materiae eiusmodi peregrinae cum illo coniunctae et una solitae vacuari, catarrhosae, scabiosae, scorbuticae reliq. sunt adscribenda. Quid enim scabies, ulcera, pruritus, purpura menses obstructos consequentia sibi volunt? BEATUS SCHARSCHMIDIVS in relationibus suis Berolin. medicis P. III. hebdom. 10. ponit sibi quaestionem expediendam: cur ulcera in tibiis adeo difficulter possint sanari? et recte inter alias causas in sexu sequiori esse pag. 67. dicit mensium obstructionem; materia enim peregrina cum mensibus ante vacuata scilicet tantisper eiicitur per eiusmodi vlcera, dum illis congruae demum reuocatis deinceps denuo queat innocue excerni vlcerisque curationem reddat eo faciliorem. vid. et RIEDLINVS in millenar. observ. 159. pag. 472. PAVLLINI obs. cent. II. obs. 68. pag. 246. FRIBE in M. N. C. Dec. I. a 3. obs. 62.

non subductis rationibus pro meretricibus habeamus.

§. XIV.

Ad veneris contumeliam a virginibus fluore albo laborantibus auerteudam, innocentiam et castitatem ipsis adiudicandam non parum utilis interdum est BAGLIVI observatio, quae docet, qua ratione queas fluorem benignum a maligno internoscere, his verbis: Pete a muliere, an tempore mensium fluor ille albae materiae adsit; si dicat, quod sic, significato eidem, quod morbus, a quo diuexatur, sit gonorrhoea gallica: si vero durante menstruatione fluor albus euanescat, et eadem finita denuo regreditur, pro certo habeas, mulierem fluore albo uterino laborare. Ideo hoc semper et in virginibus est obseruandum. Etenim in plerisque ita fieri solet, vt ad hanc obseruationem possis facere iudicium. Interdum tamen signum hoc est fallax, siquidem attentis obseruatoribus non potest esse obscurum, in quibusdam subiectis citra contagium venereum etiam sub ipsis mensibus fluorem hunc prouenire et cum iisdem progredi. Materia excreta in his oportet innocentiam declarare, et vitae modus, si illum animi castitas semper definiuit. Si materia non est ichorosa, saniosa acris, foetida, vtpote quae in benigno fluore vt plurimum abesse solet. Non tamen omnis saniosa materia indubium semper prodit floris maligni signum; in quibusdam enim, paucis quamuis numero, abscessus et vlcera inde gignuntur sine ullo contagio ab impuro coitu contracto, hinc non omnis erosio et exulceratio infallibile malignitatis, signum, quia in benigno aliae admistae impuritates, serum scorbuticum, eam acrimoniam possunt nancisci, vt vicinas

partes exulcerent cum insigni genitalium pruritu. Superficialis tamen haec est exulceratio, quum miasma venereum non prostatas solum glandulosas, sed etiam vaginam vteri cum insigni dolore exulceret, benignioremque illa admittat curationem, quam haec contagiosa. Et copia materiae effluentis in maligno longe minor est, quam quidem in benigno; tanto vero acrior in illo et cum intensiore ardore et dolore iuncta, et quum menses fluunt urinaque redditur, vbique permanet. Adeoque peruidemus, si veritas sit inquirenda et innocentia quarumdam virginum sit diiudicanda, quam facillimum in eiusmodi casibus esse errorem. Si igitur omnes circumstantiae accurate non possint examinari, nec vitae ratio certa et indubia veneris signa suppeditet, iudicium potius cohibendum, quam suspitione faciendum, et curatio ita instituenda, vt vtrique fluori satisfacias. Virgines *fluore albo habituali* laborantes ob stabilem congestionem et perennem impuritatum serosarum decubitus et tonum vteri vehementer inde laxatum habent interdum *uterum procidentiae et inuersioni*, obnoxium aut saltem *vaginam relaxationi* subiectam. Cauendum igitur, ne eiusmodi virgines, quibus ista calamitas ab hoc morbo chronico demum accidit, indicta causa, praecipiti sententia existimes meretrices, quae ab abortu tale quidpiam fuerint passae x). Et denique

in
x) confer. ILL. BOEHMERI dissert. de prolapsu et inuersione vteri eiusque vaginae relaxatione. Exemplum reperies satis notabile in praefatione pag. 4. vbi pag. seq. addit: Alta admiratione dignus erat locus iste humilis, quo veritas confirmaretur, *accidere saepius in virginibus eiusmodi prolapsum vteri completum*, a reliquis vulgo dictis vteri procidentibus differentem, reliq.

in universum a fluore albo maligno *exulcerationem uteri internam* et hinc pendentem ichoris et purulentae materiae fluxum et manationem perpetuam secernere et internoscere. Caue existimes, benignum fluorem transisse in malignum; malignus quidem est more suo, sed non ortu venereo, tametsi putrida praesto sit materia et exulceratio. Et quemadmodum omnis fluor albus absterforius, ita hic vel maxime nullas servat periodos, sed continuo ex uteri vagina profluit, comite febre hectica, corporis contabescentia, internis profundis in inguine coniunctis ardoribus, qui et totum crus eiusdem lateris saepe in consensum trahunt, et hoc malum in hystericis determinatis optimae medicinae facit ludibrium et febris hectica iustam affert salutis desperationem.

§. XV.

Sed coram iam virgines contemplemur. *Heraiscus*, cuius supra mentionem fecimus, meretrices a virginibus castis internoscere potuit loquentes, nos iam faciamus periculum, vtrum e facie virginum possimus quidpiam deprehendere, quod amorem prodat venereque significet.

quum faciem videas, videtur esse quantiuis pretii. y) Inest faciei humanae singulare quoddam varios, qui intuitus contingunt, motus significandi; et tantum abest, vt simulatori, quantumuis excellentiori plane sit integrum, aliter, atque animi ferant motus, vultum componere, vt potius cutis in facie color animi et cordis motibus obsequatur et lineamentorum mutatio praeter

VO-

y) TERENTIUS in *Andria*.

voluntatem promte consequatur z).

Heu quam difficile est, crimen non prodere
vultu a).

Licet ipsa neges;

vultus loquitur, quodcunque tegit b).

Quum fieri nequeat, vt motus animi vultu non significentur, ita similiter obseruamus fieri non posse, quin illius valoris, quo morbos vel imminentes, vel inchoantes, vel perficiendos, siue sanitate, siue alio schemate, siue denique morte exeuntes discimus, quaedam in facie signa cognoscamus. Et quem admodum totius faciei compositione vt signo morborum, ita etiam eiusdem colore separatim vt signo vtimur. Facies vt sanitatis index esse possit, duo potissimum sunt, quae illam commendant, scilicet vt graeci auctores expressere, *Τὸ πᾶχος*, plenitudo, *καὶ εὐχρῶσις*, et coloris praestantia, et vt est apud HIPPOCRATEM in *Coac. praenot. εὐχρῶσις προσώπου*, et GALENVS interpretatur, *πρόσωπον εὐανδές*, facies florida, hoc est, ubi color elegans, gratus et vitalis in cute faciei ita exsurgit, vt laeta omnia et iucunda spiret, et sanguis per genarum et labellorum cuticulam pellucet, oculi iucunde et modeste patent, viua omnis cutis apparet explicatio ac musculorum aequalis et congru-

z) considera in tristibus *ἀδύμην μετὰ σιγῆς*. HIPPOCR. COAC. Praenot. *βαρυπνοίαν, δειματὰ καὶ περιβλέψεις. σκυδροπέες*. Et quae non signa *θηριώδες πάθημα*, affectus ferinus, ira, prodit in vultu? confer. HIPPOCR. L. II. epidemic. sect. V. et VI. et verba CICERONIS, quae habet de orat. Lib. III. cap. 59, Animi imago vultus est, indices oculi. --- motus animorum declarandos dedit.

a) OVIDIUS metamorph. L. II. v. 447.

b) SENECA in Hercule Oetaeo. v. 704.

gruens ad mentem sanam compositio. Haec est facies venusta dignitasque, vt ait CICERO. Ita e contrario itidem duo potissimum offenduntur, quae in morbis ad faciei colorem valent designandis, τὸ ἀχρῶν, coloris natiui, modo descripti, defectus seu pallor, et τὸ κακῶ-
χρῶν, turpis coloris et vitiosi praesentia. Illud obserua-
mus et in virginibus post immodicas sanguinis profusi-
ones et naturales per nares, per uterum, per anum,
et artificiales per venae sectionem cet. hoc autem con-
stat mucro viscido, viscera obstruente purpuramque fa-
ciei vitalem et floridam vehementer pallido colore, et
corpus tumido habitu inficiente, et vocabulo tecnico
audit *cachexia*. Atque in virginibus ratione coloris faci-
ei varium quid saepe obseruamus, dicamne *flauum*, an
viride, quod *pallido* interlucet *colori*, et appellatur *Chlo-
rosis*.

§. XVI.

Chloroseos nomen c) iam inde ab aliquot retro sae-
culis terminologia medica donatum est atque ex modo
dictis apparet, illam a *cachexia* non adeo vehementer
differre, sed huius esse *speciem*, et medium quasi locum
inter *dispositionem cachecticam* et *cachexiam plenam* per-
fectamque occupare, vnde etiam a quibusdam *cachexia
virginum* dici consuevit.

D

§ XVII.

c) *Chlorosis* descendit a graeco χλωρός seu χλοηρός et per crasin
χλωρός, viridis instar herbae, et hoc a χλόα, χλόη et ionice
χλωή, herba virens, herba ad maturitatem perducta inter-
mixta flauedine virens. An vero vsu medico chlorosis vi-
rorem in album exeuntem, an flauum albo mixtum τὸ χλω-
ρὸν indicet, dubium moueri possit illi, qui diuersos huius
voci

§. XVII.

Superiori memoria creditum est, *virgines pallidas veneris esse cupidissimas*. At enim vero, quum significandi valor, quo vultus mentem docere dicitur, non adeo fit exploratum, vt nulla exceptione egeat d), ita in *προσωποσκοπία* medica idem valet, et non illico sequitur, haec *virgo est chlorotica*, ergo *amat*; sed in plerisque, quum non omnium causam dicere susceperim, longe alia subest ratio.

§. XVIII.

vocis significatus, quos FOESIVS *oeconomia* HIPPOCRATIS ad vocem *χλωρόν* collegit, curatius considerat. ARETAEVUS *de morbis chronicis* L. I. cap. 13. viscerum labe, in primis hepatis vitio laborantes appellat *χρoιη χλοηβάφης*, colore, instar herbae flauedine virentis infectos. Et quum Graeci ictericis consummatis, ex luteo in herbaceum colorem tendentibus, τὸ χλωρόν designant, et non multum discrepant ab ictericis chloroticae, adeo vt vel *icterus albus* dicatur chlorosis, quandoquidem et in chlorosi et ictero *hepar* laboret, et vtrique interdum respondeat *hydrops*, nullum est dubium, hac voce τῆ χλωρῆ significari *virorem albo intermixtum* seu faciem *παρά τὸ ἐκχλοισθαι* apud HIPPOCRATEM. Blas, grasgrün vnd vermischt Gelb. Et peculiaris coloris mixtura est, si chlorosis cum ictero est coniuncta, vel hic illam consequitur, id quod interdum solet fieri.

d) Vt *malum* omnino eum esse oporteat, qui *toruum videt*, et *bonum*, qui *liberali* est *vultu* et *ingenuum* spirat. SOCRATES, homo facie turpis; licet ZOPYRVS, physiognomon, tardum, stupidum esse et meticulosum suspicaretur SOCRATEM; nihil tamen omnium in illo fuit, Scilicet

20

§. XVIII.

Factum hoc propterea est, quia veteres hoc malum ad *virgines* tantum *aetate maturas, mensibus proximis*, quae eorum *emansione*, aut, si adfuerint, eorundem denuo *obstructione* vexantur, proprie pertinere, sibi habebant persuasum, quum tamen *puellae* infra maturitatis annos degentes, (e) *viduae* et *feminae* in matrimonio viuentes, data causa occasionali, a chlorosi plane non sint liberae. Interea tamen non ab utero et mensium vitio ipso qualicumque, sed potius in vniuersum hunc morbum ab illo humore, e prostaticis et reliquis glandulis vaginalibus proficiscente, quem immerito feminalem arbitrabantur liquorem, vnicè deriuarunt; etenim illum liquorem, posuere, nisi detur ipsi excretionis occasio, stagnantem, corrumpentem et in sanguinem postea redeuntem sanguinis massam instar fermenti

D 2

ti

ZOPYRVS profitebatur, se hominum mores naturasque oculis, vultu, fronte pernoscere, dictus propterea physiognomon; qui quum haec turpia de SOCRATE dixisset, a multis ideo deridebatur; Interim modeste SOCRATES respondit: Non errat ZOPYRVS, huiusmodi enim natura essem, nisi naturam philosophia superassem. vid. ΤΟΒ, MAGIRI, prof. olim Francofurtani, Eponymologicum criticum. Ita πρόσωπον ἐγγωμένον, facies sana, sanitatem non semper indicat.

(e) vid. BORELLVS III, 54. de puella VIII annorum. DE THARDING in append. N. C. Cent. I. pag. 186. de puella totidem annos nata. SCHVRIGEN in parthenol. pag. 135. e zodiaco gallico offert puellam XI annorum. REIMANNVS in den Bresl. Sammlungen 1726. mense Martio pag. 294. etiam puellae VIII annos natae meminit.

ti inficere omnem, cutis colorem immutare viscerum-
que plurium functiones turbare, adeoque proximam
chloroseos causam praebere virginibus et viduis, vene-
rem non exercentibus, illius tamen cupidis f). His
igitur rationibus adducti virginibus et viduis matrimo-
nium ineundum, remedium amissae pulchritudinis sa-
nitatisque recuperandae optimum, commendare con-
sueverant g). Equidem virginibus quibusdam chlo-
roticis initum medicinae loco fuisse matrimonium, et,
si conceperint ac pepererint, sanas illas euasisse, non infi-
ciamur; sed id tantum quaerimus, vtrum in omnibus
venis sit morbi causa, ac proinde veneris usus sanita-
tis semper fiat remedium? Id enim si ita se haberet,
non saepe contrarium ederet effectum matrimonium;
Non autem illum hic chloroseos gradum intellexerim,
vbi partes solidae necdum sunt saluae, hepatis adest ob-
structio, adeoque perfecta et in hecticam prona cache-
xia, ibi saltem nec matrimonium, nec medica auxilia
statum reddent meliorem.

§. XIX.

Non rectius, opinor, rem expediemus, quam si,
quid proprie sit chlorosis, iam significemus. *Est au-
tem chlorosis elegantis et rubicundi coloris in omni corpo-
re, praesertim in facie, in pallidum virorem mutatio,*
cum

f) cfr. SLEVOGTI dissertat. de femina chlorosi laborante.
1704. §. 8.

g) HIPPOCRATES de morbis virginum. A. N. C. Decad. II.
a 8. obs. X. pag. 38. seqq. cent. V. pag. 370. chlorotica-
rum virginum solatium mas. a. VIII. obs. 114. pag. 191.

cum virium defectu, anxia respiratione multisque aliis saepe symptomatibus coniuncta, ob vasa fluxui menstruo inseruientia necdum satis peruia, factaque abundantis inde versus venam portae et hepar sanguinis, ut plurimum mucido-serosi et lenti, restricti obstructione oriunda. Nos germani appellamus die Bleichfucht, die Mißfarbe, die Jungfer-Kranckheit, et Galli la pale maladie, les pales couleurs. Bataui Maagde dickten, Vipsters, et Angli the green siknes. Nostrum denique, das Liebes-Fieber, non in omnibus valet, quia non semper commotiones febriles coniunctae sunt.

§. XX.

Virgines huic malo prae aliis obnoxiae sunt potissimum *succulentae* et *plethoricae*, in quibus sanguis lentus est et iusto spissior et *plegmaticae*, *cacochymicae*, in quibus praecipua sanguinis dyscrasia, lymphae in primis impeditior obseruatur depuratio. Et ita posita in his humorum spissitudine et dyscrasia, horumque circa ventriculum, intestina et viscera abdominalia congestione, chylus corrumpit, et deinde per vasa lactea in sanguinem transiens et cum eo mixtus illum parte balsamica suppressa reddit serosum, crudum, viscidum, acrem et tenacem, et ad excretionem plane ineptum, vnde fieri non potest, quin viscerum, mensium emanatio, obstructio sequatur in primis in illis, in quibus vasa sanguifera vteri et vaginae per se necdum ita sunt aperta et referata, quo sanguinem, ad excretionem destinatum accipere et fundere possint. Hanc vero humorum deprauationem, viscerum obstructionem, atque

D 3

etiam

etiam adiuuant aliae *causae procatarticae*. Quarum praecipuae potissimum sunt 1) *Animi moerores*; 2) *vita sedentaria*; virgines ambitionis cupidae laudisque studiosae, quae nendo et colore vestibus vario et artificio intexendo, acum; linum trahentem scite traiciendo se ita exercent, vt alias longe superent, omnem curam et cogitationem in eam rem conferunt, vt cibum interdum capere obliuiscantur; accidit illis igitur idem, quod litterarum studiosis, deficiunt vires vitales in corpore percurando, hi nimium sedendo et meditando in malum hypochondriacum, et illae in hysteri- cum malum et in primis circa prima mensium molimina in chlorosin facile implicantur. Idcirco virginibus labore quotidiano adsuetis non adeo frequens est chlorosis; sufficiens enim labor plethoram et minuit, et reliquos humores ab omni tenaci muco liberat atque etiam emendat, motus corporis voluntarius vitali motui semper est adiumento. 3) *Diaetae vitia*; huc inter alia referenda pessima dementiae consuetudo, quae in familiis quibusdam honoratioribus quibusdam olim increbuit, si virgines ad pallorem, quasi elegantiae et pulchritudinis testem, sibi dedita opera conciliandum cosmetica in hunc finem composita adhibent, vt suos Gallia quasi ciues putet eiusmodi facie incretata virgines; tamquam hic solus color possit commendare et non naturalia vna oporteat consentiant. Facillime non solum mendacium constat, sed color arte et medicamine nocente acquisitus faciem inficit et sanitatem vehementer laedit. Alia ratio quidem est, si tale quidpiam contingit in puellis et virginibus a constitutione morbosa et ante chlorosin et illa iam praesente; vtrobique ingens
in

in corpus deriuatur noxa, ibi malum praeter alias causas arcessitur, hic vero illud iam praesens vehementer adaugetur. Etenim non nouum est, virginum chloroticarum appetitum ferri tum ad absurda et inusitata, in edulia, cretam, calcem cet. tum ad vsitata quidem, absurde tamen et vitiose, scilicet extra consuetudinem, modum, tempus et quantitatem, e. g. fraga in hieme, cibum noctu cet. Duo proprie sunt nomina, quibus appellatur hic morbus, *pica* et *malacia*; malacia molli-
tatem notat et nauseabundum, vagabundum rerum edulium appetitum; pica vero est appetitus deprauatus, nolit alimenta, peccat qualitate et quantitate absurdorum inedulium, est plerumque permanens et fixus appetitus, sic können es nicht lassen, si cupita denegantur, audimus, ich muß sterben, wenn ich dieses nicht bekomme h). Sunt ceteroquin grauidarum affectus: illos ipsos vero in virginibus iunioribus et adultioribus quoque non esse infrequentes, testantur experientia et obseruationes auctorum litteris consignatae. Causa immediata est iudicii debilitas, vnde non resistitur affectui et appetitui, adeoque est deprauatio non ratione actionis, quam ratione phantasiae, et liquet, haec mala, in primis picam, illis accidere virginibus, quae iudicio non admodum pollent et ceteroquin mente laborant, aut sunt moraliter

b) Vid. HORSTIVS T. I. L. III, obs. 5. pag. 199. Rodericus a FONSECA consult. m. VII, 2. conf. 23. Eph. N. C. Dec. II. a. 8. obs. 58. pag. 175. seq. Dec. II. a. 9. obs. 114. pag. 192. seqq. LOSSIVS III, 6. 165. SALMVTH III, 86. FORESTVS L. XVIII, cap. VII, pag. 141. M. N. C. Dec. III. a. 6. pag. 148. LENTILIVS in Eteodr. pag. 26. SCHVRIGEN Parthenolog. pag. 178.

ter et vitaliter sensibiles, captiosae et cerebrosoe. Vbi ingenium maturescit et aliquod nanciscitur robur, solent quidem per se haec mala euanescere; sed dolendum, mala ista in plerisque nimis fero, et nisi noxa corpori iam inuecta, deprehendi et animaduerti. Malacia in illis, quibus parentes prae nimio amore quaelibet indulgent et conuiuent, difficulter attenditur, et quae pica laborant, absurda raptim et abscondite deuorare solent. Atque vt vero humores acriores, salini, acidi, orificium ventriculi stimulant et fermentum adulterantes possint ad veterum mentem accusari, non tamen credibile est, appetitum posse determinari ad certum obiectum magis, quam phantasiam. Praeterea obseruationibus habemus confirmatum, virgines diu antea, est enim interdum malum chronicum, chloroticas in matrimonio grauidas factas praecipue pica aut malacia laborare, harumque filias prae aliis per *hereditatis rationem* denuo his malis esse obnoxias. Ita quoque constat, matres hysteriis passionibus, cardialgiis, colicis difficultate mensium si frequentius laborarunt, ipsarum filias plerumque aliquot annos ante mensium eruptionem fieri chloroticas i). Ad chloroseos causas denique adhuc in primis pertinent.

4) *Venae sectiones et scarificationes neglectae.* 5) *Refrigerationes immodicae*, internae et externae, post fatigationes, saltationes, frigidioris potu, corporis denudatione; et vel hac ratione virgines plebeiae et rusticae in chlorosin possunt incidere. 6) *Curaciones in mensium promotione proprio ausu pellentibus incongruis variisque susceptae*, aliorumque morborum praeposterarum medelarum, febrium, scabiei, aliarum cutanearum efflorescentiarum sup.

i) M. N. C. Decad. III, a. 9.

suppressiones, obstructions et viscerum laesiones inferentes, vbi vlcerum diu gestatorum inconsideratae consolidationes, chlorosis saepe in veram cachexiam, hydro-
pem et mortem abire adigitur.

§. XXI.

Chloroseos *symptomata*, quorum a capite ad calcem non exiguus numerus, quum quaedam sint *signorum* loco, iam forent explananda; de illis autem vberius et fusius disputare hic nihil attinet, quia satis nota sunt, egoque omnem mali huius pathologiam non adgressus sum interpretandam. At vero *mammiarum* conditionem seorsim paucis attingere, a fine proposito non erit alienum. Etenim quum in multis chloroticis virginibus mammae occurrant etiam atque etiam laxae et iacentes vt in foetosis, atque in aliis, licet paucioribus, id quod et HIPPOCRATES iam consignauit k), lac habeatur, nonnulli et hic veneris causam deprehendisse arbitrantur. An vero virgines intaminatae in mammis lac habere possint, olim vltro citroque est disceptatum. Lac habet, ergo concepit, ergo vel iam peperit, inferebant tantum non omnes. Ἀπλῶς autem non verum hoc esse, et virgines castas in mammis lac habere posse, litem omnem variis, licet rariora sint, exemplis componit experientia l). Infantes, pueri, puellae, mares lac interdum praebent, ergo conceperunt? Ad virgines maturas quod attinet, constitutio Carolina criminalis m) dicit: *eine starcke Vermuthung*. - - Vnd soll weiter Er-
E fah-

k) Aphor. XXXVIII. Sect. V.

l) Vid. GEORGII FRANCK. de FRANCKENAV satyr. medic. XV. vbi fusius de hac materia differit.

m) Articul. XXXVI.

fahrung geschehen. Ergo indicta caussa rebusque omnibus diligentissime necdum cognitae non illico eiusmodi virgo damnanda. Et quod I. T. SCHENCKIUS n) in non grauidis, inquit, vt in *virginibus*, quum lac apparet, *morbi signum* existit, illud ipsum in virginibus chloroticis ita re vera esse solet, siquidem plerumque tantum existit liquor lacteo-aquosus ob corruptos reliquos humores omnes; licet in aliis ceteroquin sanis etiam lac verum esse deprehensum non sit inficiandum. Quae quum ita sint, et res inter medicos hodie non habeat dubitationem, nihil addo praeterea, quam verba THOM. BARTHOLINI, qui „saepe iniuria fit famae innocentium a rerum naturaeque imperitis. - - Ventura dies et diligentia felix prosectorum cuncta aperiet, „vt etiam hoc inuento (loquitur de ductibus nouis ad „papillas) puellarum innocentiae consulatur, quae *virgines* esse non desinunt, si cetera integrae sint famae, „quamquam subinde in *sororiantibus mammillis lac habeant*. Eaedem quippe viae iunioribus patulae esse „possunt, quibus mulieribus turgescerent mammae dulcibus succis, vt loquitur LACTANTIVS de Opific. DEI „cap. XII. distenduntur o). E contrario autem a mammarum flacciditate in chloroticis etiam plane non valet consequentia ad veneris suspicionem, nec crebriori amatorum contrectationi est imputanda. Si chloroticae omni corpore sunt tumidae, et mammae tument, in primis in phlegmaticis et melancholicis; si vero corpus, in primis pedes et brachia languent macie, fieri non potest, quin et mammae fiant laxae et flaccidae.

§. XXII.

n) Dissert. de natura lactis.

o) Centur. III. epist. XXXVIII. pag. 142.

§. XXII.

Ex his igitur omnibus, plerumque longe aliam, quam venerem, chloroseos esse causam, satis superque dispalescere existimauerim, id quod etiam puellae infra pubertatis annos versantes, veneris plane ignarae, optime contestantur. Et quum etiam non sit ignotum, chlorosin esse *endemium* quibusdam in locis *morbum*, vti GOHLIVS memoriae prodidit, Berolini esse morbum maxime familiarem, atque eo tempore, quo istud ipsum actis Berolinensibus inscribi iussit, septem vna hoc morbo affectas curae suae fuisse demandatas. p) Et in Heluetia cum primis esse frequentem, et quaenam huius rei sit causa, nos docent ephemerides N. Curiosorum q). Itaque sine vilo possumus negotio inde colligere, quam caute ratione vel huius morbi virginei, nisi certa alia adsint signa, quae illam significant, de venere ferenda sit sententia; quia plerisque in pallido colore, in humoribus et solidis partibus plus est, quam in ipsa mente. Propterea tamen plane non inficias iuerimus esse in chloroticis virginibus interdum, quae clandestina iuuenum cupidine flagrantes, si libidinis explendae non possint fieri compotes, in hunc morbum implicentur reddantque ista libidine in dies grauiorem r). Et in his deprehendimus menses fluentes; amor enim illos auget potius, quam obstruit; si obstruuntur, fit malo vl-

E 2

teri-

p) Act. Berol. Dec. I. Vol. III. pag. 50.

q) Cent. Vet. VI. append. pag. 118.

r) cfr. Eph. N. C. Dec. II. a. 9. obs. 114. pag. 187. seq. vbi proluxa chloroseos, ex amore tractatio.

terius procedente humoribus deinde deprauatis, quod si vero menses necdum fluxerint, ingens doloris pruritus in vagina plerumque arida sentitur, licet non semper id libere confiteantur. Harum chlorosis dicitur *febris amatoria*, non quod proprie febris sit, sed tantum analogice, quatenus conuenit cum eadem corporis debilitate palloreque, qui in febribus intermittentibus occurrit, tum etiam quod febris lenta tandem accedat. Atqui eodem modo iuuenes amore flagrantibus possunt laborare chlorosi, licet nomen in illis usu non sit receptum.

§. XXIII.

Peruenio tandem ad vltimum dissertationis meae docimasticae momentum, dubium quoddam vexatum, materiam, quae omni aevo altioris inter medicos fuit indaginis. De *molis* dicturus sum s). Non quidem integram dare earumdem theoriam animus est, sed tantum cogitata mentis eloqui, complicatam notionem euoluere et constituere instituiam de controuersia, vtrum molae sine congressu maris et feminae generentur et omnino existant, adeoque vtrum *virgines* illaesa virginitate istas concipere gestare et excernere possint.

§. XXIV.

Si a paucis quibusdam veterum medicorum discesserimus, qui non solum sibi habebant persuasum, sed rationibus confirmare annisi sunt, molarum generationem sine feminis virilis concursu a peculiari mulieris femine, putatitio posito, posse oriri t); tamen tantum non
omnes

- s) Etymologici varie deriuant hanc vocem; descendere vero a graeco, *μῶλος* moles seu pondus, est verosimile.
t) Vid. *ΖΑCCHΙΑS* in quaest. M. L. L. I. tit. 3. qu. 6.

omnes reliqui HIPPOCRATIS, GALENI et ARISTOTELIS effatis adducti statuere, extra omnem positum esse dubitationem, quae molas extra matrimonium emiserint, castitatis laesae crimine esse omnes accusandas u). At vero si dicendum, quod res est, oppido falso omnes intulerunt, si nulla conceptio fieri potest sine maris et feminae congressu, sequitur, nullam molam sine eodem posse fieri; clarissime enim illico dispalescit, omnes veram omnino conceptionem vehementer confudisse cum molae generatione. Et hac veterum et multorum recentiorum opinione molae descriptiones fere omnes nituntur, ita comparatae, vt, licet aliquem, quia vbique congressum cum mare ponant, saltem non genuinum inde et adaequatum possis formare conceptum x).

§. XXV.

Vt igitur distinctius de molis differere possimus, necessarium esse existimo, vt in earumdem generalem inquiramus differentiam, quippe quae nostrae dissertationi lucem affundet clarissimam. In duas autem potissi-

E 3 mum

u) HIPPOCRATIS de morb. mulier. §. 97. n. 2. Lib. de sterilit. §. 20. text. 2. GALENI de vsu part. cap. X. class. I.

x) HIPPOCRATIS l. c. §. 97. n. I. et GALENI in methodo L. 14. cap. 13. class. 7. et de vsu part. c. 7. class. I. dicunt: mola est caro inutilis et informis in vtero genita. ARISTOTELES extensius: mola, inquit, est inchoata foetus formatio, quae ad genus animale peruenire non potuit. Et ad horum exemplum recentiores fere omnes. Vid. ROLFINCK diss. de mola, SLEVOIGT diss. de mola, qui molae genus dicit esse carnem parenchymaticam. LOMMIVS, vt a monstris, vti videtur, discernat, est caro sine visceribus, intestinis et ossibus. cfr. et RODERICVS a CASTRO de morb. mulier. L. 3. cap. 7. LAURENT, anatom. L. 8. qu. 13.

mum species rectissime et optime omnes diuidi possunt, nimirum

I. in *veras*, genuinas seu perfectas, quae omnes supponunt ouula e coitu virili foecundata, et vel secundo vel tertio mense quasi per abortum vtero excreta; nam a proprio abortu haec excretio est diuersa, foetus abortiuus cum secundinis pro congruente sibi portione aequaliter vsque ad excretionem succreuit. Haec verae molae a quibusdam dicuntur molae *generationis*. Sunt autem iterum

1) *simplices*; mola simplex est, vbi foetus statim a conceptione suffocatus et omnis funditus ita deletus est, vt eiusdem stamina cognoscere possis nulla, sed secundinae solae in molem quandam succreuerunt.

2) *Praegnantes*. Mola autem praegnans est, vbi secundinae foetum ob interruptam nutritionem mortuum seruant quidem inclusum, ipsum autem foetum, vtpote suo incremento priuatum, non congruente magnitudine superant.

II. In *spurias*, nothas, pseudo-molas, et harum longe alia indoles est et natura; haec enim sine coitu, sine femine virili oriuntur, ideoque a nonnullis nominantur molae *nutritionis*. Molae spuriae per se oriuntur vel a sanguine coagulato, vel ab ouulis *subuentaneis*, hoc est, maturis quidem, sed non e coitu virili foecundatis, motu tamen extraordinario ex ovario in vterum delatis, quae per humores spirituosos in vtero contentis non solum a corruptione praeseruantur, sed etiam inde, dum vteri substantiae firmiter adhaerent, nutritionem et augmentum nanciscuntur.

§. XXVI.

§. XXVI.

Ex his igitur, quae haecenus de molarum differentia differuimus, patet, *molam veram* esse secundinam informem, in qua conceptus foetus aut plane euauit, aut mortuus augmento priuatus continetur. Beyrus dicit: molae verae et proprie sic dictae nihil sunt aliud, quam ouula male foecundata et concepta, nec sufficienter ad organicum hominis corpus reddendum informata y). Etenim in veris molis semper tale quidpiam inuenitur, quod foetui, saltem eius partibus aut secundinis est simile, licet ab obstetricibus raro idem animaduertatur z). *Molae spuriae* autem sunt vteri et partium connexarum concreta diuersimode structa et mutata, verum actum generationis mentientia, quae aut desiderio cohabitandi, aut aliis caussis internis vel externis violentis originem debent.

§. XXVII.

Molarum caussae variae quidem sunt, missis quidem in praesentia illis, quae solum in maritatis locum habent, dicam pauca de generali occasionali, praecipua ac disponente, humorum abundantia seu plethora. Ob multas circumstantias plethora diu sana non manet, degenerat facillime in spissitudinem aliaquae hinc dependentia vitia. Oriuntur postea impurae congestiones, praesertim illis in locis, quae, sicuti vterus, prae aliis congestionibus patent. Menses sunt in virginibus signum pubertatis, simul concipiendi et generandi inferunt habitudinem, si sunt legitimi et ordinati. Est enim sanguis menstruus eo destinatus, vt et illis succo nutritio
foe-

y) vid. Act. phys. M. N. C. V. III. pag. 43.

z) conf. VATERI dissert. de mola praegnante, i. e. secundina, foetum continente, in molam versa abortus causa.

foetus conceptus nutritus ad sui perducatur maturitatem. Si vero sanguis est superfluous, superfluous etiam est plerumque succus nutritus. Quas turbas vel plethora sana in mensium negotio facebat feminis non gravidis non ignoramus. Quemadmodum vero plethora sana, nedum vitiosa, non semper placidum et ordinatum feruat circuitum, ita vterus in sexu sequiori promptius eius vitio vexatur. Quum autem virgines ratione fluxus menstrui iisdem, quibus maritatae extra graviditatis tempus, obnoxiae sunt mutationibus, quas plethora, in primis vitiosa, spissa, acris, tenax, catarrhosa, animi pathemata, terror, ira, abdominis contusiones, lapsus, insignes inferiorum refrigerationes, reliqua, inferunt, facile dispalescit, si modum fiendi cogitauerimus, omnes has causas mensium fluxum turbare et ataxiam fluxus superflui, imminuti vel obstructi efficere, adeoque, id quod nemini dubium videbitur, spuriis seu pseudo-molis e reliquiis sanguinis grumosi, fibrosi et coagulati struendis dare posse ansam. menses sunt causa praecipua et disponens etiam in molis virginum. Et eiusmodi virgines postea sub matrimonio prae aliis etiam molis veris sunt subiectae. Ita LENTILIUS recensito exemplo feminae aliquot molas excernentis, significat, ipsam ante matrimonium menses numquam habuisse ordinatos, a) et RIEDLINUS casum de mola peculiarem ubi explicuit, addit: quae virgines multum sanguinis per vterum profuderunt, prae aliis molarum gestationi sunt obnoxiae b).

XXVIII.

a) In miscellan. P. II. pag. 530.

b) in millenar. observ. pag. 153. plethoram molarum esse causam, testantur veteres observatione, nullo exemplo constare, animantia excernere molas, quia non sunt menstruata.

§. XXVIII.

Ad molae generationem ex ouulo quod attinet, forte plerique omnes contendunt, illam in virginibus plane non habere locum, sed in maritatis et illis, quae extra matrimonium furtiua vsae sunt venere. Equidem vero quum tamen id fieri posse mihi sumserim affirmare, quaeritur omnino, qui fiat, vt virgines sine concubitu, sine virginitatis physicae laesione molam ex ouulo concipiant ac generent? Virgines generationis organis, ouariis praeditae sunt, annis pubertatis et habitudine concipiendi et generandi gaudent, cuius rei menses perhibent locuples testimonium. Inde ab annis pubertatis humorum et sanguinis adfluxus ita affecit, vt ouula matura, aucta et idonea sint facta, quo data occasione ex ouario per tubas Fallopianas in vterum queant deferri. Complurium sententia fieri aliter non potest, quam sub congressu et motu illo, qui ouulo maturo per auram viri seminalem inditur; euenire autem hoc posse sine congressu, facile cogitando valemus assequi sub concursu caussarum occasionalium, commotionum et congestionum sanguinis ad ouaria et vterum, quae e restagnatione sub tumultuariis mensium anomaliis contingunt. Interea non inficiamur, plurimum hac in re conferre tales orgasticas congestiones, quas in partibus genitalibus voluptuosae animi cupiditates, desiderium coeundi, lectio librorum, qui de rebus venereis et amatoriis agunt, producant. Etenim virgines in partibus genitalibus internis naturales veneris stimulos sentiunt, quibus re vera ita afficiuntur ouaria, vt ouulum quoddam maturum dimoueatur, et simul in tubis Fallopianis eo tempore se exserit motus dilatatorius et attractorius pro ouulo di-

F

lo di-

lo dimoto recipiendo, quo factō fit in iisdem motus contractorius, vt hinc liberius in vterum possit egredi. In maritatis aliisque, quae furtiua venere vtuntur, haec omnia facilius quidem sub congressibus et promptius fieri, verum est; sed nisi id simul peculiare actus κρῆμα, vti vocat CLEMENS ALEXANDRINVS c), efficeret, quod mentem et corpus mirum afficit, patet, solum congressum per se non sufficere. Quam vehemens autem sit eiusmodi κρῆμα; quem motum et turbinem irretet in animo et sanguine, in partibus genitalibus earum virginum, quae sunt libidinis cupidiores et curiosiores et congressus gaudia meditantur illumque avidissime mente complectuntur, coniecere possumus, vt plura hic addere nefas sit. Et nisi ista ouula subuenteria vel sponte vel cum sanguine menstruo nimio saepius postea ex vtero eiicerentur, habeo mihi persuasum, plures nobis suppeterent in praxi obseruationes, talia ouula subuenteria in virginibus salacioribus molarum concrementis dedisse rudimenta. Egregie haec confirmat beati COSCHWITZII obseruatio, quam exhibet in dissertatione hic Halae habita de virgine LHII. annos nata hydropica vteri mola simul laborante, MDCCXXV. in qua sententiae nostrae in omnibus cum primis adstipulatur. Obseruatio autem, quam in dicta dissertatione communicauit, haec est. Virginem XVI. annos natam, veneno sublatam, cultro anatomico subiecit eum in finem, vt signa virginitatis physica diligentissime cognosceret et ad viuum rescicaret, integra et illae-

c) Paed. L. II. cap. 6.

sa deprehendit omnia, nec vllam etiam vita ante acta mouit congressus illiciti suspicionem. At vero in ouario dextro ouulum subuentaneum inuenit, tubam Fallopianam ingressum, petiolo cum ouario adhuc coniunctum et sedis olim suae locum in ouario cicatrice obductum indicante, id quod, vt recte arbitratur, proxime ante mortem sine dubio cupidiori congregiendi desiderio contigit, et si vita superasset virgo, data porro caussa occasionali hoc ouulum vterum ingressum molae concremento posuisset fundamentum.

T A N T V M!

Pag. 5. lin. 13. nulla: lege, *nullus*, pag. 10. lin. 2. deprendit: lege, *deprehendit*.

V I R O
PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
MEDICINAE DOCTORANDO

S. D. P.

P R A E S E S.

Non quidem nostra in musarum sede, sed in vicinia Academia, quae Lipsiae floret, curriculum studiorum Tuorum absoluiſti: attamen TIBI, PRAENOBILISSIME DNE CANDIDATE, deesse nolui, quin omnia, de quibus testimoniis fide dignis certior factus sum, Tuas in laudes conferrem. Institutionibus nimirum Celeberrimorum Virorum vsus es, quorum memoriam deuoto animo merito colis. Postquam enim in inferioribus scholis ad altiora satis fuiſti praeparatus, ſoli *Chirurgiae* Te dedicare rationibus domesticis commodum videbatur, quo respectu manuſcriptione D. GÜNZII *Anatomiae, Chirurgiae* complicataeque arti fascias applicandi, omnem dedisti operam. At perſpecto poſtea intimo nexu, qui medicinam et chirurgiam intercedit, illam huic coniungere non ſolum animo concepisti, ſed propositum quoque ad felicem finem perduxisti. Dum strenuo labore per quinquennium medicas diligentissime frequentasti scholas, nimirum *philosophicas* ad artem salutarem necessarias docente D. WINCKLERO, *physiologicas et pathologicas* praeceptore D. LUDWIGIO, *botanicas et materiae medicae*, commentatore D. BOSIO, *chemicas et therapeuticas* explicatore D. RÜDIGERO. Neque Tuo scopo alienum esse iudicasti, cognitionem *medicinae forensis* interprete D. HEBENSTREITIO, *artis obstetricariae* encheireses praebente D. IANCKIO, *fatorum medicinae* enarrante D. GLAZIO et *aphorismorum Hippocraticorum* sensum tradente D. BOHLIO, Tibi comparare. Quibus Doctoribus omnibus optime eruditus ac doctus, fieri non potuit, quin Ordini nostro Medico in tentamine pariter ac in examine rigoroso satisfeceris et hinc dignus summorum in Medicina honorum Candidatus iudicatus fueris. Quae singula Tibi sincero animo Gratulor. Fruere itaque Tuis meritis, maſte nouo honoris incremento et in multorum aegrotantium salutium viue diu feliciter. Dabam Halae die XVI,
Octobr, MD CC LXI.

Miscell. med. 98

